RESEARCH HUB

International Peer-Reviewed Multidisciplinary E-Journal

ISSN : 2582-9173
Impact Factor : 5.307 (SJIF)
Refereed & Indexed Journal

Volume-3 : Issue-3 (November-2022)

Published by
Skylark International Publication
38, Mitranagar, Manewada, Nagpur-27
www.researchhub.org.in/research-hub

PRINCIPAL
Shivaji College
Hingoli.Dist.Hingoli

Hingoli Dist.

...संतोष ...मदास महाले ...डॉ... महाविद्यालय रामटेक	सरदार प... व सव भा...ताचे शिल्पकार			
...ष ठाणेकर ...गर कला महाविद्यालय ...बेजेवाडा) रामटेक	...ग्रंथालयां...कोड सौरटमचा ...पर आणि महत्व			
...मुकुंदास सेलोकार ...सुगत ...जारी महिला ...यालय. वडोदा ता. कामठी, ...पूर.	स्वातंत्र्यवीर सावरकर: लौकिक व वाड्मयीन व्यक्तिमत्त्व			
...नाथ ...मुलारा ...बी.आं. विद्यापीठ ... ...र गणपत रामसिंग महाविद्यालय. हिंगोली	...ने ...मराठवाडा विद्यापीठ ... 20... मध्ये ... झालेल्या मराठी विषयातील ... पदव्या उल्लेख ... (अंशतः सादरीकरण) ...			
...ी बुजाडे महाविद्यालय. नंदनवन,	महाभारतातील निवडक व्यक्तिरेखा : एक अभ्यास			
...अर्जुन ... ...ज्योतिबा फुले ...लय. मुखेड ... ...जो ...कणे शेषराव ...रकाम मुंढे ...लय. गंगाखेड (परभणी)	डॉ. बा... विद्यापीठ औरंगाबाद ... पारंपारिक अनुदानित ... मूल्यांकन प्राप्त महाविद्यालय... ग्रंथालयाच्या ... सेवा : एक अभ्यास			

PRINCIPAL
Shivaji College
Hingoli.Dist.Hingoli

...ssor
...ingoli
...(MS)

17

Impact Factor 5.307 (SJIF)
RESEARCH HUB
International Peer-Reviewed Multidisciplinary E-Journal
ISSN 2582-9173

स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठात 1997 ते 2021 मध्ये सादर झालेल्या मराठी विषयातील पीएच.डी. प्रबंधांचे उल्लेख विश्लेषण (अंशत: सादरीकरण) भाग 2

शिंदे साईनाथ भानुदास
संशोधक,
माध्यमशास्त्र संकुल,
स्वा.रा.ती.म. विद्यापीठ, नांदेड.

डॉ. पवार गणपत रामसिंग
ग्रंथपाल,
शिवाजी महाविद्यालय, हिंगोली.

सारांश (abstract)

स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठात 1997 ते 2021 मध्ये सादर झालेल्या मराठी विषयातील शोधप्रबंधांचे संदर्भ गोळा करण्यात आले. या 25 वर्षांच्या कालावधीतील एकूण 257 शोध प्रबंधांचे अंशतः सादरीकरण करण्यात आले. प्रस्तुत शोधप्रकल्पामध्ये ग्रंथसूचीतील उल्लेखित ग्रंथांच्या लेखकानुसार माहितीचे विश्लेषण, भौगोलिक क्षेत्र आणि कालक्रमानुसार ग्रंथांची विभागणी करण्यात आलेली आहे

प्रस्तावना (introduction)

विवेचनात्मक, अभ्यासपूर्ण, रचनात्मक माहिती प्रस्तुत करताना उल्लेख देणे ही संशोधकाची सहज प्रवृत्ती आहे. आपले विचार मांडत असताना विचारांना कशाचे तरी अधिष्ठान आहे, आधार आहे, त्याचा संदर्भ देऊन विषयांनुरूप सद्यपरिस्थिती कथन केली जाते. विचारातील सत्यता व विश्वासाहर्ता उल्लेखामुळे प्रखर होते. उल्लेख म्हणजे लेखाच्या शेवटी दिली जाणारी वाचन साहित्याची यादी. याला प्रचलित भाषेत दाखला देणे असे म्हणतात. इंग्रजीमध्ये याला References किंवा citations असे म्हणतात. आपले विचार लेख स्वरूपात मांडत असताना लेखकाला पूर्वी लिहिलेल्या कोणत्या वाचन साहित्याचा उपयोग झाला याची यादी विशिष्ट पद्धतीने दिली जाते त्याला उल्लेख असे म्हणतात. सायटेशन शब्द कोर्टाच्या व्यवसायात जास्त वापरला जातो. वकिलामार्फत एखादी पूर्वी झालेली केस व त्याचा निकाल समजावून सांगत असताना काही कोर्ट केसेसचा दाखला दिला जातो त्याला सायटेशन असे म्हणतात.

उल्लेख विश्लेषण (Citation Analysis)

उल्लेख म्हणजे एखाद्या विशिष्ट विषयात पूर्वी मांडले गेलेले मत उदधृत करणे आणि अशा विशिष्ट विषयातील निरनिराळ्या प्रलेखातील उल्लेखांचा संख्यात्मक अभ्यास करणे म्हणजे उल्लेख विश्लेषण होय.

उद्दिष्टे (objectives)

1. 1997 ते 2021 या 25 वर्षांमध्ये सादर शोध प्रबंधातील ग्रंथसूचीमध्ये उल्लेखित साधनांची माहिती घेणे.
2. कालक्रमानुसार शोधप्रबंधांतील उल्लेखित ग्रंथांची विभागणी करणे.
3. कालक्रमानुसार शोधप्रबंधांतील उल्लेखित इतर माहिती साधनांचे विश्लेषण करणे.

PRINCIPAL
Shivaji College
Hingoli.Dist.Hingoli

Assistant Professor
Shivaji College, Hingoli.
Tq.& Dist.Hingoli.(MS)

170

संशोधन पद्धती (research methodology)

प्रस्तुत शोधप्रकल्पासाठी वर्णनात्मक संशोधन पद्धतीचा वापर करण्यात आला असून एकूण 257 शोधप्रबंधांचे विश्लेषण करण्यात आले आहे. यामध्ये संशोधकाचे नाव, मार्गदर्शकाचे नाव व उल्लेख इत्यादींचा प्राथमिक स्तरावर माहिती कॅटलॉग कार्डवर लिहून विश्लेषण करण्यात आले आहे.

माहितीचे विश्लेषण (Data Analysis)

प्रस्तुत शोधप्रकल्पामध्ये सन 1997 ते 2021 या 25 वर्षांच्या कालावधीतील एकूण 257 शोध प्रबंधांच्या माहितीचे विश्लेषण करण्यात आले आहे.

शोध प्रबंधांतील ग्रंथसूचीमध्ये उल्लेखित साधनांच्या माहितीचे विश्लेषण.

शोधप्रबंधातील ग्रंथसूचीमध्ये उल्लेखित साधनांच्या माहितीचे विश्लेषण खालील प्रमाणे आहे.

तक्ता क्र. 1

संदर्भ ग्रंथाच्या उल्लेखाचे कालक्रमानुसार विश्लेषण

अ.क्र.	कालक्रम	उल्लेखित संख्या	उल्लेखित टक्केवारी	एकत्रित संख्या	एकत्रित टक्केवारी
1	प्रारंभ ते 1900	4	0.4	4	0.4
2	1901-10	0	0	4	0.4
3	1911-20	5	0.5	9	0.899
4	1921-30	5	0.5	14	1.399
5	1931-40	12	1.199	26	2.597
6	1941-50	5	0.5	31	3.097
7	1951-60	18	1.798	49	4.895
8	1961-70	63	6.294	112	11.19
9	1971-80	105	10.49	217	21.68
10	1981-90	107	10.69	324	32.37
11	1991-00	171	17.08	495	49.45
12	2001-10	202	20.18	697	69.63
13	2011-20	50	4.995	747	74.63
14	2021 ते त्यापुढे	0	0	747	74.63
15	वर्षाचा उल्लेख नाही	254	25.37	**1001**	**100**
	एकूण	**1001**	**100**		

PRINCIPAL
Shivaji College
Hingoli.Dist.Hingoli

Impact Factor
5.307 (SJIF)

RESEARCH HUB

International Peer-Reviewed Multidisciplinary E-Journal

ISSN
2582-9173

शोधप्रबंधातील उल्लेखीत सदर्भ ग्रंथाच्या उल्लेखाचे कालक्रमानुसार विश्लेषण वरील तक्त्यामध्ये दर्शविलेले आहे. या ग्रंथामधील उल्लेखांना प्रत्येकी 10 वर्षाच्या कालमर्यादेनुसार 15 भागांमध्ये विभाजीत करण्यात आले आहे.

➢ सर्वात जास्त उल्लेखीत संख्या 254 हे वर्षांचा उल्लेख नाही मधील आहे.

तक्ता क्र. 1 चे आलेखीय रूपांतर खालील प्रमाणे आहे.

आलेख क्र. 1

संदर्भ ग्रंथाच्या उल्लेखाचे कालक्रमानुसार विश्लेषण

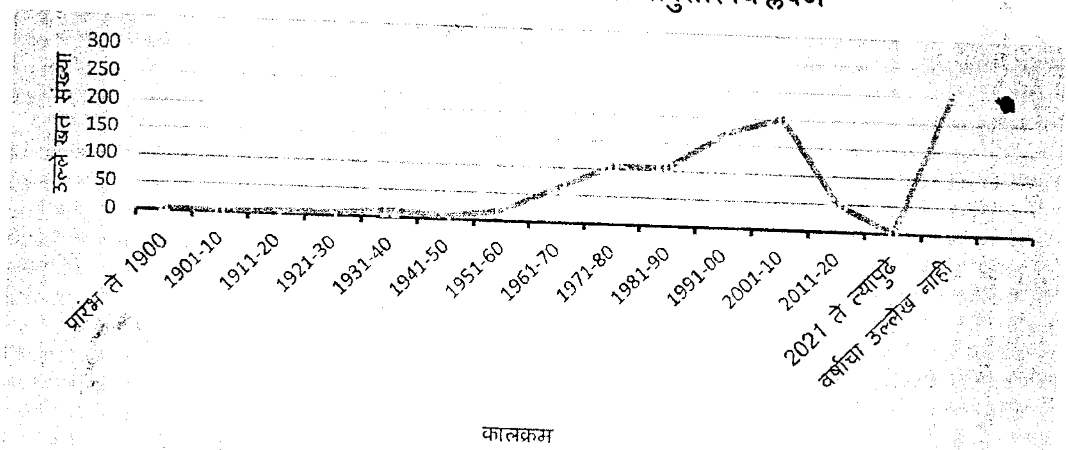

तक्ता क्र. 2

अप्रकाशित साहित्य / प्रबंध / ग्रंथाचे कालक्रमानुसार विश्लेषण

अ.क्र.	कालक्रम	उल्लेखित संख्या	उल्लेखित टक्केवारी	एकत्रित संख्या	एकत्रित टक्केवारी
1	प्रारंभ ते 1900	0	0	0	0
2	1901-10	0	0	0	0
3	1911-20	0	0	0	0
4	1921-30	0	0	0	0
5	1931-40	0	0	0	0
6	1941-50	1	0.8	1	0.8
7	1951-60	2	1.6	3	2.4
8	1961-70	3	2.4	6	4.8
9	1971-80	7	5.6	13	10.4
10	1981-90	9	7.2	22	17.6
11	1991-00	21	16.8	43	34.4
12	2001-10	39	31.2	82	65.6
13	2011-20	10	8	92	73.6
14	2021 ते त्यापुढे	0	0	92	73.6
15	वर्षांचा उल्लेख नाही	33	26.4	125	100

PRINCIPAL
Shivaji College
Hingoli.Dist.Hingoli

172

Impact Factor
5.307 (SJIF)

RESEARCH HUB

International Peer-Reviewed Multidisciplinary E-Journal

ISSN
2582-9173

Shivaji College Hingoli Dist Hingoli

	एकूण	125	100		

शोधप्रबंधातील उल्लेखीत अप्रकाशित साहित्य / प्रबंध / ग्रंथाच्या उल्लेखाचे कालक्रमानुसार विश्लेषण वरील तक्त्यामध्ये दर्शविलेले आहे. या ग्रंथामधील उल्लेखांना प्रत्येकी 10 वर्षाच्या कालमर्यादेनुसार 15 भागांमध्ये विभाजीत केल्या गेले आहे.

- सर्वात जास्त उल्लेखित संख्या 39 हे 2001-10 वर्षामधील आहे.

तक्ता क्र. 2 चे आलेखीय रूपांतर खालील प्रमाणे आहे.

आलेख क्र. 2

अप्रकाशित साहित्य / प्रबंध / ग्रंथाचे कालक्रमानुसार विश्लेषण

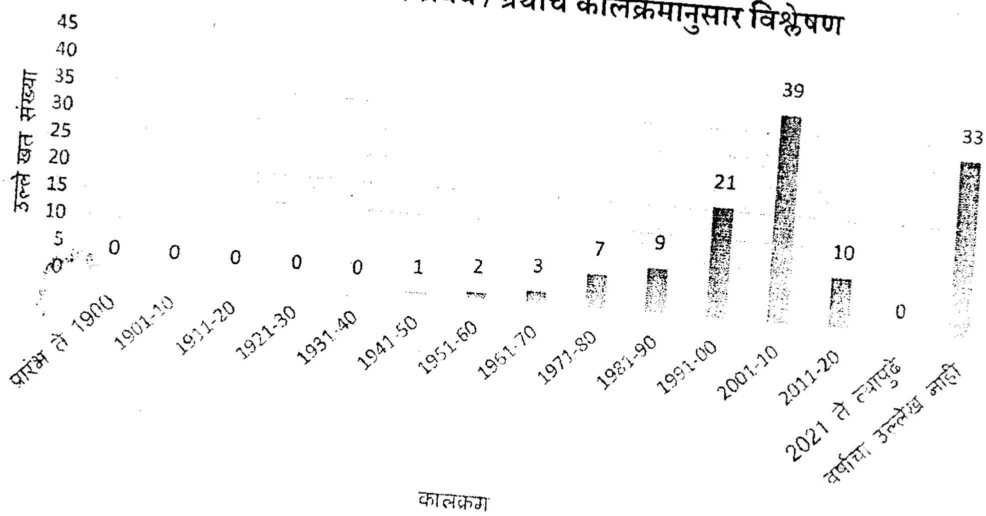

तक्ता क्र.3

स्मरणिका / गौरवग्रंथ/विशेषांकाचे कालक्रमानुसार विश्लेषण

अ.क्र.	कालक्रम	उल्लेखित संख्या	उल्लेखित टक्केवारी	एकत्रित संख्या	एकत्रित टक्केवारी
1	प्रारंभ ते 1900	0	0	0	0
2	1901-10	0	0	0	0
3	1911-20	0	0	0	0
4	1921-30	0	0	0	0
5	1931-40	0	0	0	0
6	1941-50	0	0	0	0
7	1951-60	0	0	0	0
8	1961-70	2	1.44	2	1.44
9	1971-80	5	3.6	7	5.04
10	1981-90	12	8.63	19	13.7
11	1991-00	12	8.63	31	22.3
12	2001-10	24	17.3	55	39.6

PRINCIPAL
Shivaji College
Hingoli.Dist.Hingoli

173

13	2011-20	6	4.32	61	43.9
14	2021 ते त्यापुढे	0	0	61	43.9
15	वर्षाचा उल्लेख नाही	78	56.1	**139**	**100**
	एकूण	**139**	**100**		

सर्वात जास्त उल्लेखित संख्या 78 हे वर्षांचा उल्लेख नाही मधील आहे.

तक्ता क्र. 3 चे आलेखीय रूपांतर खालील प्रमाणे आहे.

आलेख क्र. 3

स्मरणिका / गौरवग्रंथ/विशेषांकाचे कालक्रमानुसार विश्लेषण

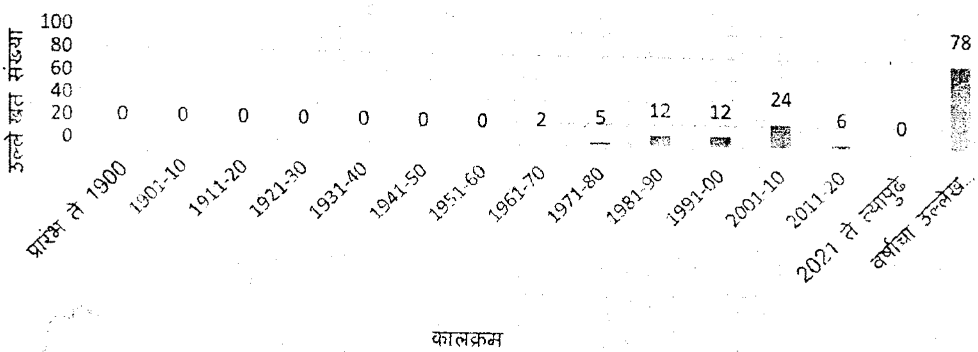

तक्ता क्र. 4

नियतकालिकेच्या उल्लेखाचे कालक्रमानुसार विश्लेषण

अ.क्र.	कालक्रम	उल्लेखित संख्या	उल्लेखित टक्केवारी	एकत्रित संख्या	एकत्रित टक्केवारी
1	प्रारंभ ते 1900	3	0.15	3	0.15
2	1901-10	2	0.1	5	0.24
3	1911-20	6	0.29	11	0.53
4	1921-30	8	0.39	19	0.92
5	1931-40	6	0.29	25	1.21
6	1941-50	11	0.53	36	1.74
7	1951-60	42	2.03	78	3.78
8	1961-70	132	6.39	210	10.2
9	1971-80	225	10.9	435	21.1
10	1981-90	272	13.2	707	34.2
11	1991-00	328	15.9	1035	50.1
12	2001-10	408	19.8	1443	69.9
13	2011-20	295	14.3	1738	84.2
14	2021 ते त्यापुढे	25	1.21	1763	85.4

PRINCIPAL
Shivaji College
Hingoli.Dist.Hingoli

15	वर्षाचा उल्लेख नाही	302	14.6	**2065**	**100**
	एकूण	**2065**	**100**		

➢ सर्वात जास्त उल्लेखित संख्या 408 हे वर्षाचा उल्लेख नाही मधील आहे.

तक्ता क्र. 4 चे आलेखीय रूपांतर खालील प्रमाणे आहे.

आलेख क्र. 4

नियतकालिकांच्या उल्लेखाचे कालक्रमानुसार विश्लेषण

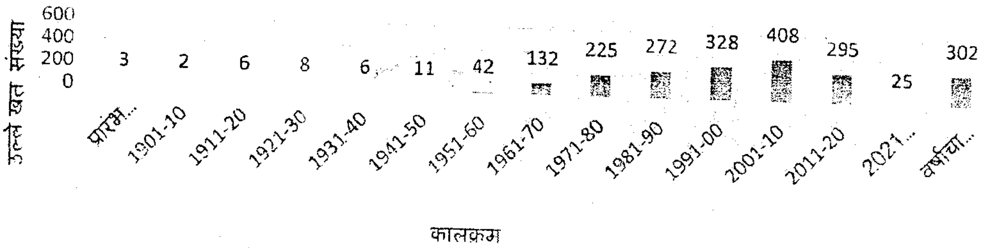

तक्ता क्र. 5

वर्तमानपत्राच्या कालक्रमानुसार माहितीचे विश्लेषण

अ.क्र.	कालक्रम	उल्लेखित संख्या	उल्लेखित टक्केवारी	एकत्रित संख्या	एकत्रित टक्केवारी
1	प्रारंभ ते 1900	1	0.16	1	0.16
2	1901-10	5	0.81	6	0.97
3	1911-20	2	0.32	8	1.3
4	1921-30	6	0.97	14	2.27
5	1931-40	1	0.16	15	2.44
6	1941-50	4	0.65	19	3.08
7	1951-60	4	0.65	23	3.73
8	1961-70	9	1.46	32	5.19
9	1971-80	17	2.76	49	7.95
10	1981-90	77	12.5	126	20.5
11	1991-00	154	25	280	45.5
12	2001-10	147	23.9	427	69.3
13	2011-20	56	9.09	483	78.4
14	2021 ते त्यापुढे	0	0	483	78.4
15	वर्षाचा उल्लेख नाही	133	21.6	**616**	**100**
	एकूण	**616**	**100**		

➢ सर्वात जास्त उल्लेखीत संख्या 154 ही 1991 ते 2000 या कालावधीतील आहे.

तक्ता क्र. 5 चे आलेखीय रूपांतर खालील प्रमाणे आहे.

आलेख क्र. 5

PRINCIPAL
Shivaji College
Hingoli.Dist.Hingoli

Impact Factor
5.307 (SJIF)

RESEARCH HUB
International Peer-Reviewed Multidisciplinary E-Journal

ISSN
2582-9173

वर्तमानपत्राच्या कालक्रमानुसार माहितीचे विश्लेषण

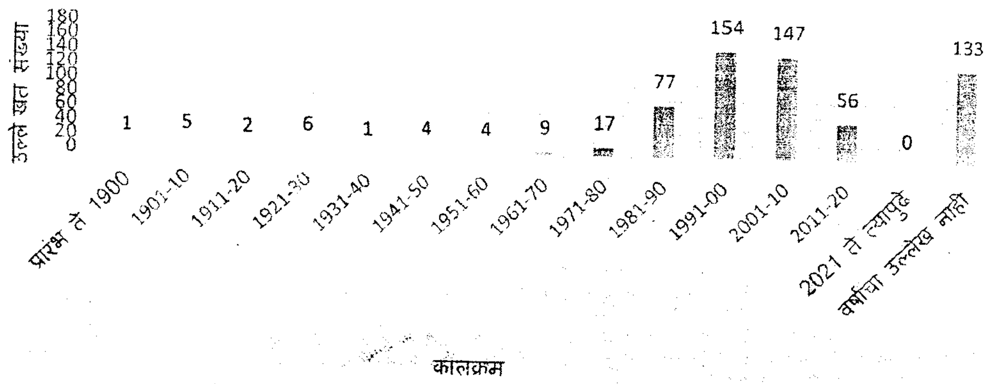

तक्ता क्र. 6

इतर साहित्याच्या माहितीचे कालक्रमानुसार विश्लेषण

अ. क्र.	कालक्रम	उल्लेखित संख्या	उल्लेखित टक्केवारी	एकत्रित संख्या	एकत्रित टक्केवारी
1	प्रारंभ ते 1900	0	0	0	0
2	1901-10	0	0	0	0
3	1911-20	1	0.43	1	0.43
4	1921-30	1	0.43	2	0.85
5	1931-40	1	0.43	3	1.28
6	1941-50	0	0	3	1.28
7	1951-60	6	2.55	9	3.83
8	1961-70	7	2.98	16	6.81
9	1971-80	5	2.13	21	8.94
10	1981-90	17	7.23	38	16.2
11	1991-00	21	8.94	59	25.1
12	2001-10	25	10.6	84	35.7
13	2011-20	1	0.43	85	36.2
14	2021 ते त्यापुढे	0	0	85	36.2
15	वर्षाचा उल्लेख नाही	150	63.8	**235**	100
	एकूण	**235**	100		

- शोधप्रबंधातील उल्लेखीत सेमिनार अहवालाच्या उल्लेखाचे कालक्रमानुसार विश्लेषण वरील तक्त्यामध्ये दर्शविलेले आहे. या ग्रंथामधील उल्लेखांना प्रत्येकी 10 वर्षाच्या कालमर्यादेनुसार 15 भागांमध्ये विभाजीत केल्या गेले आहे.

तक्ता क्र. 6 चे आलेखीय रूपांतर खालील प्रमाणे आहे.

PRINCIPAL
Shivaji College
Hingoli.Dist.Hingoli

176

Impact Factor 5.307 (SJIF)

RESEARCH HUB

International Peer-Reviewed Multidisciplinary E-Journal

ISSN 2582-9173

आलेख क्र. 6

इतर साहित्याच्या माहितीचे कालक्रमानुसार विश्लेषण

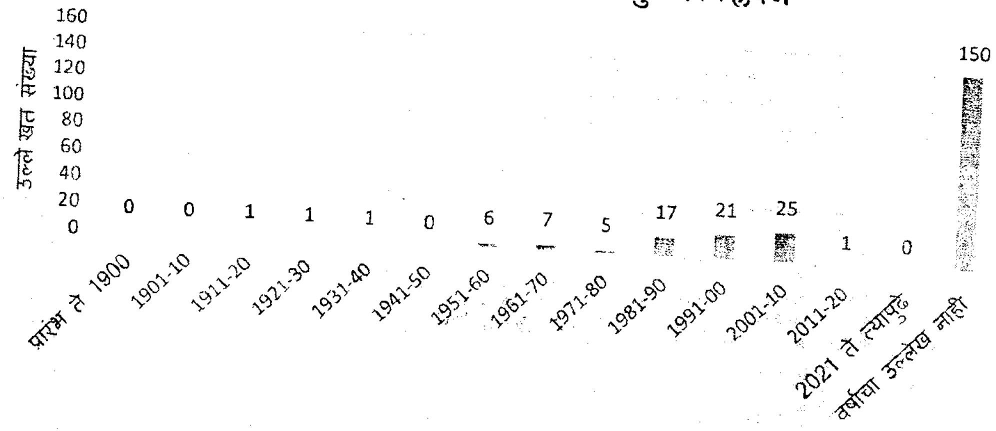

निष्कर्ष

1. वरील तक्ता क्र. 1 वरून असे लक्षात येते की, संदर्भ ग्रंथांच्या उल्लेखालीत सर्वात जास्त उल्लेखीत संख्या 254 ही वर्षांचा उल्लेख नसलेली आहे.
2. वरील तक्ता क्र. 2 अप्रकाशित साहित्य / प्रबंध / ग्रंथाचे कालक्रमानुसार विश्लेषणावरून असे लक्षात येते की, सर्वात जास्त उल्लेखित संख्या 39 हे 2001-10 वर्षामधील आहे.
3. वरील तक्ता क्र. 3 स्मरणिका / गौरवग्रंथ / विशेषांकाचे कालक्रमानुसार विश्लेषणावरून सर्वात जास्त उल्लेखित संख्या 78 हे वर्षांचा उल्लेख नाही मधील आहे.
4. वरील नियतकालिकेच्या तक्त्यावरून असे लक्षात येते की, सर्वात जास्त उल्लेखित संख्या 408 हे वर्षाचा उल्लेख नाही मधील आहे.
5. वर्तमानपत्राच्या तक्त्यावरून असे लक्षात येते की, सर्वात जास्त उल्लेखीत संख्या 154 ही 1991 ते 2000 या कालावधीतील आहे.
6. इतर साहित्याच्या तक्त्यावरून असे लक्षात येते की, सर्वात जास्त उल्लेखित संख्या 150 ही वर्षाचा उल्लेख नाही मधील आहे.

संदर्भ

1. कुंभार राजेंद्र (2013). ग्रंथालय आणि माहितीशास्त्र संशोधन पद्धती, युनिव्हर्सल प्रकाशन, पुणे.
2. निकोसे सत्यप्रकाश (2007). ग्रंथालय आणि माहितीशास्त्र संशोधन पद्धती, प्रज्ञा प्रकाशन. नागपूर.
3. हेडाऊ मुरलीधर एस. व साखरकर शालिनी. रा. तु. म. नागपूर विद्यापीठात 1984 ते 2008 मध्ये सादर मराठी वाङ्मय शोधप्रबंधाचे उल्लेख विश्लेषण : एक अभ्यास.
4. आठल्ये श्रीनिवास मेघःशाम. मुंबई विद्यापीठात सादर केलेल्या मराठी भाषेतील प्रबंधांची उल्लेख विश्लेषण.

PRINCIPAL
Shivaji College
Hingoli.Dist.Hingoli

Assistant Professor
Shivaji College,Hingoli.
Ta.& Dist.Hingoli.(M.S.)

177